

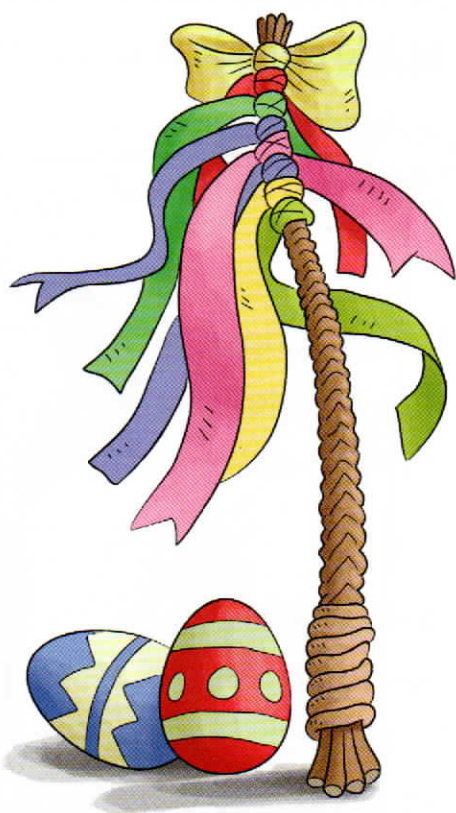

Velikonoce

Velikonoce jsou pohyblivý svátek na přelomu března a dubna. **Slaví se první neděli po prvním jarním úplňku** (po 21. březnu), čímž se každý rok konají v jiných dnech od 22. března do 25. dubna.

Jde o **nejvýznamnější křesťanský svátek**, protože symbolizuje přemožení smrti a návrat do života Ježíše Krista. Zároveň jde o oslavu jara, návratu tepla a slunného počasí.

S Velikonocemi se pojí mnoho zvyků.

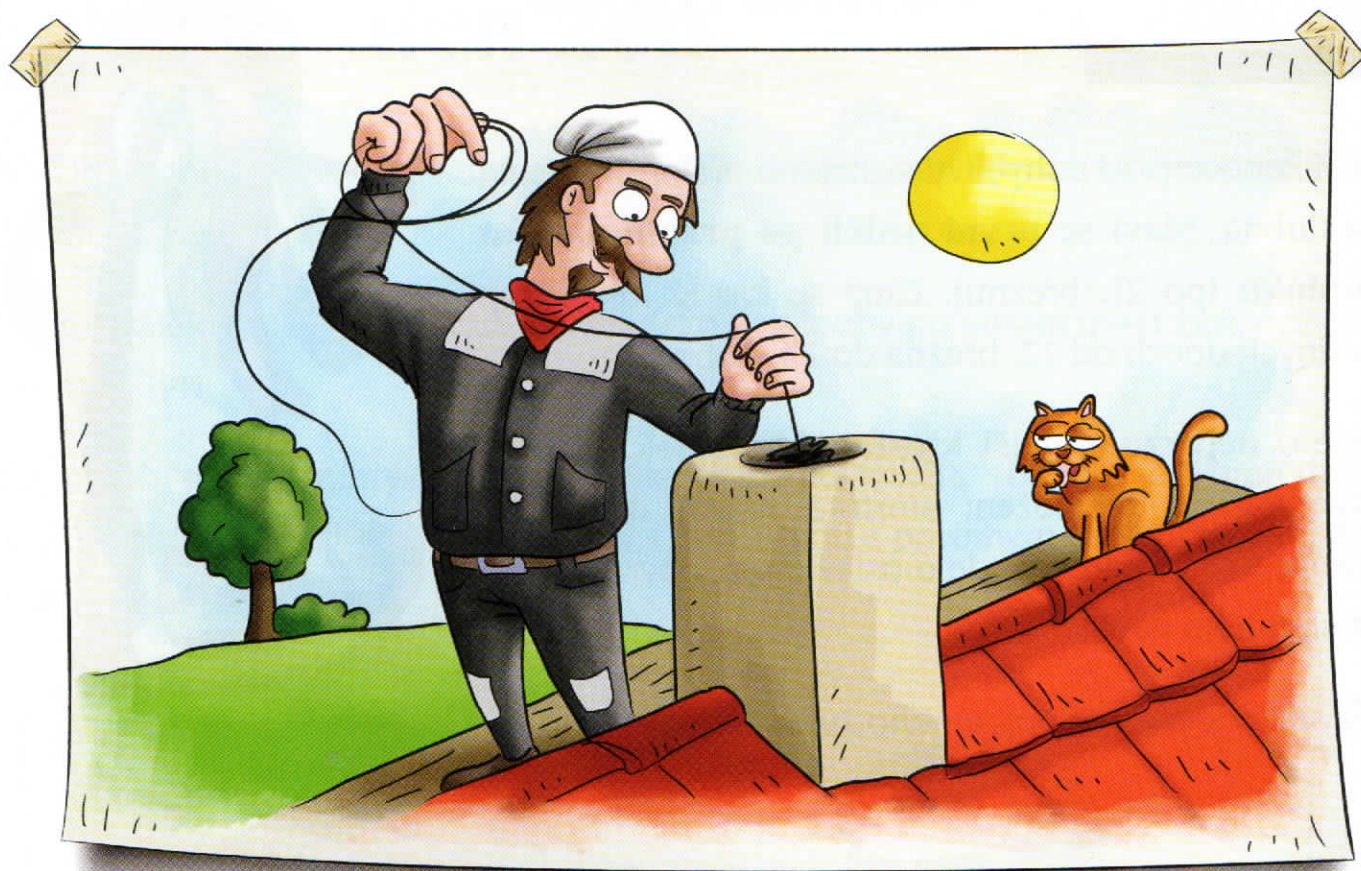
Velikonoce – Popeleční středa

Popeleční středa je v církevním kalendáři **prvním dnem** přísného předvelikonočního **čtyřicetidenního půstu**, který zahrnuje šest nedělí (Černou neboli Liščí, Pražnou, Kýchavou, Družebnou, Smrtnou a Květnou). Tento den **Jidáš zradil Ježíše Krista**.

Při mši na Popeleční středu jsou věřící označováni **popelcem** – znakem z popela, který symbolizuje jejich touhu po obrácení k dobru a odklon od hříchu.

Tento den má mnoho neoficiálních lidových pojmenování: **Škaredá** středa, **Bláznivá** středa, **Sazometná** středa, **Černá** středa.

Na Popeleční středu **se čistily po zimě komíny** (vymetaly se saze). Rovněž se říká, že kdo se bude tento den mračit (škaredit), tomu to zůstane po celý rok.

Velikonoce – Květná neděle

Je poslední neděle před Velikonocemi, připomíná **Ježíšův slavnostní příjezd do Jeruzaléma**. Velikonoční svátky tak začínají průvodem a **svěcením kočiček** v kostele jako připomínkou vítání **Spasitele palmovými listy a ratolestmi**, které jsou v Čechách symbovizovány květinami a kočičkami.

Při mši se zpívají **pašije, pašijové hry** zpodobňující život, skutky a umučení Ježíše Krista vznikaly již od středověku a jsou významnou součástí naší literatury.

Velikonoce – Zelený čtvrtek

Je poslední den, kdy před Velikonocemi **zazní zvony** – říká se, že zvony odletěly do **Říma**. V lidové kultuře je jejich zvuk nahrazen zvukem dřevěných **řehtaček**, s nimiž kluci obcházejí vesnice a řehtají – říká se, že **honí Jidáše**. Je to den, který připomíná poslední večeři Páně.

Na Zelený čtvrtek se má **sníst něco zeleného** (salát, okurka, byliny apod.), aby byl člověk zdravý, a také **trochu medu**, aby ho během roku nepošťípaly včely. Dříve se využívaly první byliny, které vyrostly, především kopřivy, z nichž se dělala polévka, přidávají se do velikonoční nádivky nebo se z nich dělá falešný špenát.

Typickým jídlem, které se připravuje na Zelený čtvrtek, jsou **jidáše – sladké pečivo**, které svým tvarem připomíná oprátku, na níž se oběsil Jidáš, který zradil Krista. Toto pečivo se často jí právě s medem. Ráno se má člověk **umýt v rose**, která chrání před některými nemocemi. Pokud se ten den uklízí, mělo by se smetí odnést na křižovatku, aby se v domě nedržely blechy.

Po Zeleném čtvrtku přicházejí hlavní velikonoční svátky (triduum).

Velikonoce – Velký pátek

Na Velký pátek se připomíná **umučení Ježíše Krista**. Je to **den nejprísnejšího půstu**. Velký půst vyžaduje přísné hladovění: povoleno je pouze málo jídel, za typicky postní se považuje **ryba**, která bývala v některých krajích, kde ryb moc nebylo, nahrazována **napodobeninou**, upečenou z bramborového těsta. V některých oblastech byla povolena jako jediné jídlo za den hutná polévka.

Na Velký pátek se **nesmí rovněž pracovat na zahradě** a na poli (kopat nebo rýt), protože se říká, že kdo to dělá, kope Kristu hrob a do roka zemře.

Rovněž **se nesmí půjčovat věci**, protože by mohly být před vrácením očarovány, nebo prát prádlo – říká se, že by bylo namáčeno do Kristovy krve.

V tento den **se také otevírají poklady** ukryté v horách a po dobu zpěvu pašijí v kostele si smí člověk z pokladu vzít, kolik potřebuje. Po skončení pašijí se hory zase na rok zavřou.

O tom, jak byl člověk hamižný, snažil se odnést z pokladu víc, než kolik potřeboval, a jaký ho stihl trest, existuje spousta pověstí. Tuto pověst také do podoby básně zpracoval Karel Jaromír Erben pod názvem Poklad (sbírka Kytice).

Velikonoce – Bílá sobota

Na Bílou sobotu **končí velký půst**. Tento den připomíná sejmutí Krista z kříže a uložení do hrobu.

Na tento den se prováděl **velký jarní úklid včetně bílení** (malování), kterým se připravovalo obydlí na poslední dva velikonoční svátky. V kostele se večer konalo tzv. **bdění – slavnost u Kristova hrobu**.

Tento den se také pečou a jedí **mazance, chléb a beránci**, zdobí se **vajíčka** a chlapci si pletou **pomlázky**.

Na **Bílou sobotu** se má jíst **velikonoční nádivka** (neboli sekaná), jídlo připravené z vajec, kopřiv, housky, koření, případně uzeného masa.

Velikonoce – Boží hod velikonoční

Velikonoční neděle je označována za **den Zmrtvýchvstání** nebo také Boží hod velikonoční, připomíná tedy **vítězství Krista nad smrtí a návrat do života**. Připomíná se kromě velikonočních mystérií také život prvních křesťanů.

Tento den se slavil v nejužším kruhu rodinném, jedly se pochoutky připravené několik dnů předtím.

Jde o první den padesátidenního období velikonočního, které končí **letnicemi** (svátek seslání Ducha svatého – to je den, který připomíná nejen sestoupení Ducha svatého na apoštoly, ale také vznik křesťanské církve).

Velikonoce – Velikonoční pondělí

Neboli **Červené pondělí**. Je to druhý den osmidenního období, kdy se z hlediska křesťanského oslavuje to, že Kristus vstal z mrtvých a že lidstvo bylo vykoupeno.

Z hlediska světského roku jde o den, na který se váže mnoho **prastarých zvyků a tradic**. Nejznámější je **koledování**. K tomu se využívá **pomlázka**, což jsou spletené vrbové proutky, kterými se šlehají dívky za zpěvu či recitování koled, aby z nich získaly část energie a byly zdravé po celý rok.

Na Moravě se tomuto zvyku říká **mrskut**. V některých regionech se místo pomlázky nebo společně s ní ještě **dívky polévají studenou vodou** nebo házejí do potoka.

Od konce dvacátého století se zvyk upravuje – říká se, že na **koledu chodí dopoledne chlapci s pomlázkou za dívkami a od dvanácti hodin chodí dívky polévat chlape**. Rovněž se říká, že na přestupný rok je koleda obrácená, tedy dívky chodí s pomlázkou koledovat dopoledne a chlapci odpoledne s vodou.

Odměnou koledníkům jsou především tradičně **malovaná vajíčka – kraslice**. Jde o vyfouknuté vaječné skořápky nebo vajíčka uvařená natvrdo, která se pomalovávají různými barvami nebo ornamenty a obrázky, které mají magickou či symbolickou funkci. Základní barvou je **červená symbolizující krev**, ale také **lásku** (červenou kraslici dávala dívka tomu chlapci, do kterého byla zamilovaná).

V některých oblastech jsou **duť kraslice používány až v poslední době** – dříve symbolizovaly smrt a využívaly se ke zdobení Morany. V současné době se pro koledníky připravují **vajíčka natvrdo**, většinou jednobarevná nebo zdobená koupennými obtisky. Oblíbené je ale také barvení vajíček **v odvaru z cibulových slupek**. Pro dekorační účely se naopak využívají vajíčka vyfouklá, aby se zabránilo jejich rozkladu.

Symbolem jara a Velikonoc je rovněž **zajíček**, který dětem nosí malé dárky, většinou čokoládu a vajíčka. V některých zemích jsou se zajíčkem spojeny i další zvyky, například je třeba **nadílku najít kdekoliv v domě či na zahradě**, kde dítě bydlí.